

SMELT

Kmalu pol milijarde dolarjev izvoza

Predsednik republiškega izvršnega sveta Dušan Šinigoj obiskal uspešno bežigrasko delovno organizacijo

Ni bilo naključje, da je predsednik republiškega izvršnega sveta Dušan Šinigoj obiskal SMELT. Ta organizacija je v enaindvajsetih letih svojega obstoja pokazala in dokazala, da je sposobna narediti marsikaj, kar se drugim zdi skoraj nemogoče. Projekti, za katere so bili zadovoljni smeltovci, so bili skoraj vedno izgotovljeni v določenem roku, kasneje pa investitorji niso imeli težav zaradi pomanjkljivosti, ki se denimo pri gradnjah tovarn pokažejo šele ko steče proizvodnja.

To Smelt dosega zaradi timskega pristopa k problemu, pri čemer pa ima vsak njegov strokovnjak še vedno dovolj kreativnih možnosti za iskanje najboljših rešitev. Žal je, kot je v razgovoru s tovarišem Šinigojem in predstavniki obč. skupščine Bežigrad, dejal direktor Anton Zagar, pri naših strokovnjakih še vse preveč prisoten intelektualni individualizem, kar povzroča tu in tam tudi neprijetne situacije. Prav ti posamezniki, ki se ne morejo vključiti v timsko delo kolektiva, so tudi vir govoric, češ da v SMELTU ni samoupravljanja, da vlada diktator, itd. ...

Vendar pa se te govorice hitro spremenijo v milne mehurčke, ko pogledamo delo te pomembne izvozne usmerjene organizacije. Letno SMELT pripravi 50 do 60 ponudb. Čeprav ne uspe na vseh natečajih, pa si je tako pridobil bogate izkušnje pri poslovanju s tujino, kar se mu sedaj bogato obrestuje.

Kot je bilo poudarjeno v razgovoru, je njihovo znanje takšno, da so sposobni zgraditi kakršnokoli tovarno kjerkoli v svetu. To jim omogoča tudi tesno sodelovanje s tistimi tovarnami, ki že imajo vpeljano podobno proizvodnjo oziroma tehnologijo. Žal pri tem sodelovanju dohodkovni odnosi vse prepočasno prodirajo s papirja v življenje.

Zaradi uspehov, ki jih doživljajo, so tudi njihovi plani dokaj smeli. Začeli so z gradnjo

poslovne stavbe, v kateri bodo zaposlili 550 strokovnjakov. Računajo, da bodo ti strokovnjaki ob koncu srednjeročnega obdobja 1986/90 letno ustvarili za pol milijarde dolarjev izvoza, kar naj bi predstavljalo kar 75 odstotkov njihovega celotnega prihodka.

Doma pa svojo dejavnost usmerjajo zlasti na Kosovo, kjer so že podpisali pogodbo za gradnjo nove pekarnice.

Zanimivi so tudi podatki o rezultatih njihovega poslovanja v preteklih letih. Celotni prihodek je bil lani kar trikrat večji kot leta 1983, pri čemer je bil dohodek kar 62 odstotkov celotnega prihodka, akumulacija pa 78-odstotna. Povprečni osebni dohodek pa je bil komaj 43.180 dinarjev. Zapisali smo komaj, kajti v 320 članskem kolektivu je kar 90 delavcev z visoko izobrazbo oziroma akademskimi naslovi magister ali doktor znanosti, 40 delavcev pa ima višjo izobrazbo. Nekvalificiranih oziroma kvalificiranih v kolektivu praktično ni. Še podatek: v tujini imajo trenutno za okoli 300 milijonov dolarjev poslov, torej milijon na vsakega zaposlenega!

Dušana Šinigoja je zlasti za-

nimalo, kako se bo SMELT lotil sanacije IMV, kajti poudaril je, da je sedanji predsednik poslovnega odbora, ki mora izpeljati sanacijo novomeškega giganta, njihov človek, to pomeni, da je celoten SMELT zadolžen za uspešen projekt sanacije.

Predstavniki SMELTA so zadržali, da so se dela lotili profesionalno, da so stopili v stik z mnogimi domačimi in tujimi konsultantskimi organizacijami in da pač poskušajo rešiti kar se rešiti da. Gre za to, kot so dejali, da je v preteklosti bilo podpisanih več pogodb s tujimi partnerji, ki praktično postavljajo IMV v kolonialno odvisnost in ki jih noben gospodarstvenik, ki se količkar spozna na svoje delo, ne bi smel poklicati. Prav tako so oostro kritizirali dosedanje ekipe, ki so skušale sanirati IMV, saj so po njihovi oceni veliko govorile, a malo storile, istočasno pa je vsaka od njih imela pri sanaciji take ali drugačne interese. Tudi SMELT jih ima! Le da so njegovi v tem, da sanacijo uspešno izvede in si s tem pridobi še več ugleda, ne le doma pač pa tudi v tujini. Ali mu bo uspelo, pa bomo videli konec leta, ko poteče rok za sanacijo novomeškega izgubljaja, ki so mu doslej različne »babice« krojile usodo in situacijo le še bolj zapletale. A. DVORŠAK

TURISTIČNA LJUBLJANA

Mineralnih vrelcev ne poznamo

Lanski rezultati programa turistične ponudbe v Ljubljani uvrščajo našo prestolnico med turističnimi kraji Slovenije na drugo mesto takoj za Portorožem in po številu nočitev tujih gostov na tretje mesto za Portorožem in Bledom. Da bi bila zasedenost hotelov še večja, predvsem pa daljša, je na zboru združenega dela delegat Geološkega zavoda predstavil kopico predlogov. Specializirani kuhinji je v Ljubljani še vedno premalo, zato ostajamo pri železnem repertoarju različnih, čevapčičev ter dunajskih in naravnih rezkov. Tudi ponudba ljubljanske okolice je zelo skromna, čeprav se prav tu odpirajo turizmu neslutene možnosti. V okolici Ljubljane leži namreč vrsta toplih in mineralnih vrelcev vode, na primer v Pirničah, Podpeči, Vasenem, Nemiljah, na Krki in Vrhniki. Pozimi bi lahko poleg tekaških prog uredili na bližnjem hribovju tudi proge za turno smuko, na primer po Polhovgrajskih dolomitih ter na Golovcu do Orel. Zamisli je torej dovolj, toliko, da bi odtehtale za pušljive turističnih nageljnov, le uresničiti bi jih bilo treba. V.P.

SPREJEM ZA 8. MAREC

Občinska konferenca Zveze rezervnih vojaških starešin je tudi letos povabila na dan žena v družbeni center Bežigrad na tradicionalno srečanje vse rezervne vojaške starešine – žene iz naše občine. Gostje je pozdravil predsednik organizacije Jože Šeme in jim čestital za praznik. V prijetnem razpoloženju so govorili o nadaljnjih nalogah ZRVS in o družbeno političnem življenju žena. Izvolili so Majdo Ilaš za svojo predstavnico, ki bo v sestavi občinske delegacije sodelovala na letošnjem srečanju ZRVS Jugoslavije v Sarajevu. Foto: D. R.

SKUPŠČINA SKUPNOSTI OTROŠKEGA VARSTVA

Odkrito povedano mnenje

Na 13. zasedanju bežigraske skupščine skupnosti otroškega varstva – bilo je 19. marca – so obravnavali tudi gradivo, ki se nanaša na nov način plačevanja storitev v vrtcih in prispevkov staršev. Obravnavali so torej zadevo, ki je v zadnjem času polnila stolpce naših dnevnikov in povzročila mnogo hude krvi, delno upravičeno, delno pa tudi zaradi nejasnosti zadevnih dokumentov.

Tako je bilo treba zaradi diametralnih nasprotij in nejasnosti dopolniti, spremeniti ali črtati marsikateri člen v predlogu sprememb in dopolnitve samoupravnega sporazuma o svobodni menjavi dela na področju vzgoje in varstva predšolskih otrok v ljubljanskih občinah. V zvezi s tem da je odbor za svobodno menjavo dela, ki je omejen predlog dobrega pretresel na svoji posebni seji, predložil skupščini, da se predlog sprejme v osnutku. To sta zboru tudi sprejela, vendar ob kritičnih pripombah, da je preobsežen, da so v njem stvari, ki jih ne bi bilo treba, da gre v izgubo preveč papirja, ki ni poceni. V predlogu se ponavlja veliko členov, ki so že opredeljeni v zakonu in samoupravnem sporazumu o socialno varstvenih pravicah. Te člene naj se črta, razen seveda posebnosti, ki veljajo za Ljubljano. Tako bo ta dokument prišel

pred skupščino še enkrat na njenem prihodnjem zasedanju.

Zelo burna in konstruktivna razprava pa je bila glede novih cen vrtcev, ki bodo veljale od 1. maja dalje. Delegati uporabnikov so nazorno prikazali, kaj zvišuje stroške vrtcev. Nanizali so vrsto družbenih dajatev, ki jih morajo plačevati vzgojnovarstvene organizacije. Dejali so: pred nekaj leti ko smo bili manj razviti in nam je šlo dobro, teh dajatev ni bilo. Zdaj pa morajo VVO prispevati za zemljišče, za zaklonišče, za SLO in še za marsikaj drugega kot na primer (celo 3%) oddelku za družbene prihodke od prispevkov, ki jih ta oddelk izterja za otroško varstvo od obrtnikov, svobodnih poklicev in drugih. Vse te dajatve so vračunane v ceno, ki se jo obračunava staršem. Nadalje so delegati uporabnikov še dejali: »V tej težki situaciji bi morali vse te prispevke zbrisati, še predvsem ob dejstvu, ko pravimo, da je otroško varstvo prioriteta dejavnosti.

Med obravnavo se je konstruktivno prepletala tudi kritika glede neupoštevanja spodbud in stališč temeljnih delegacij. Ob tem so delegati močno poudarili: spodbude temeljnih delegacij čedalje manj pridejo do veljave, ker jih nihče ne upošteva. Ko pa pride iniciativa ali kakšen predlog s strani samoupravnih organov višjih ravni, jih moramo av-

tomatsko sprejeti. To pa se nam že upira.

Tudi delegati izvajalcev so bili dejavno vključeni v razpravo. Pomirjevalno in spodbudno so odgovorili na vprašanje v zvezi z osipom otrok v vrtcih zaradi visokih cen. Iz njihovih izjavanj je bilo čutiti, da se zavedajo odgovornosti za to, da bi obdržali v družbeni vzgoji in varstvu kar največ otrok. Kolikšen bo osip, da še ni moč reči, ker bo to razvidno šele jeseni. Po izjavi delegatke Miadega roda, doslej še ni opazno, da bi starši jemali otroke iz vrtcev. Delegati izvajalcev so osvetlili stanje zasedenosti vrtcev in prizadevanja za uvedbo novih oblik dela, kar naj bi pritegnilo starše in povečalo kakovost vzgojnega dela.

Kolikšne bodo dejanske cene vrtcev v ljubljanskih oziroma v bežigraske občini, bo jasno po 10. aprilu, ko bo opravljen vnovični pregled vseh dosedanjih izračunov, ki so jih predlagale VVO, potrdili pa naj bi jih na naslednji skupščini.

Oba zbora sta sprejela predlog sklepa o povečanju denarnih pomoči otrokom za mesec marec in april. Te pomoči so povečane na 4.000 din, 2.700 din in 1.600 din. Otrokom kmečkih družin je namenjeno 1.500 din, pomoč za otroke edinih hranilcev znaša 700 din, za razvojno motene otroke pa 1.500 dinarjev. E. K.

Ljubljansko Posavje v ljudski revoluciji

Nadaljujemo z objavljanim odlokom iz knjige Ljubljansko Posavje v ljudski revoluciji avtorja Mihe Čerina. Knjiga bo izšla za praznik občine Bežigrad, ki je 24. junija, v založbi Občinske konference SZDL. Gradivo za objavo izbira avtor.

PRIHOD ANDREJA KUMARJA NA JEŽICO

Andrej Kumar in Ivan Tomc sta bila prva člana KPJ na Ježici. Andrej Kumar se je preselil na Ježico spomladi leta 1928. Pri selitvi, zaplositvi in oskrbi družine mu je prvi hip izdatno pomagal njegov svak Hinko Lenardič, ki je že dalj časa bival v Ljubljani. Andrej se je že pred prihodom v Jugoslavijo udeleževal v delavskem gibanju in bil član italijanske komunistične partije.

V svojih spominih navaja, da je po prihodu na Ježico ostal brez partijske povezave. Kot primorski rojak iz rodnega Kojškega v Goriških Brdih je moral bežati pred fašizmom. Med drugim navaja, da bi lahko imenoval kot svoj prvi korak pri političnem delu na Ježici, udeležbo v demonstracijah v Ljubljani, ki so jih organizirali študentje ob obletnici rapalske pogodbe. »Slučajno sem se znašel na Miklošičevi cesti zvečer. Bil sem brez zaposlitve in sem postajal po ljubljanskih ulicah, ko nenadoma zaslišim od neke klice: »Dol z rapalsko pogodbo, žive! Sovjetska zveza!« Ljudje so hoteli na Miklošičevo cesto, kjer se je povorka odvijala. Delavci in študentje so korakali z rdečo zastavo na čelu. Pridružili so se jim po pločnikih in z njimi korakali naprej še

drugi ljubljanci. To je bilo nekaj za mene. Še sem bil ves pod vtisom frašističnega divjanja: nad Slovenci v Italiji, pred katerim sem bil komaj ušel. Kasneje sem izvedel, da so demonstracije organizirali ljubljanski študentje komunisti skupaj z delavci. Dogodek je blagodejno vplival na mojo ranjeno delavsko zavest. V centru mesta nas je policija razgnala in nekaj udeležencev tudi priprla. V meni se je kot blisk utrla misel: »Saj nisi sam!« Našel sem sorodne ljudi, ki se bore za isto, kar je bilo tudi v meni. Zadovoljen sem se tisti večer vrnil domov in prevzel z dogodkom pripovedoval družini, kaj sem doživel.

V tistem času je Andrej navezoval stike s sosedi. Bil je trdno prepričan in odločen, da bo v novi domovini začel politično delovati. Klerikalci so bili na Ježici še kar močni. Dr. Anton Korošec je po strelji v narodni skupščini v Beogradu, ko sta bila ubita brata Sjepan in Pavle Radič, postal minister v novi vladi. Sam se je 27. julija 1928 izrazil, da je treba »rešiti državo pred razpadom«. Hrvati mu te besede niso nikoli pozabili, ker je s svojim duhovniškim plaščem hotel pokriti zločin Puniše Račiča nad hrvaškim narodom.

Prvi Kumarjev znanec je bil sosedov sin Nace Pečar, ki ga je prišel prosit za malo mizarstvo uslugo. Njegov oče Ivan Tomc ni bil domačin. Poročil se je z Nacetovo materjo Franco, ki je bila vdova in delavka v Tobačni tovarni v Ljubljani, kjer je delal tudi Tomc že od 1922. leta dalje.

Ivan Tomc iz Daljne vasi pri Rudniku poleg Ljubljane je bil prva revolucionarna in delavska zveza za Andreja Kumarja. Bil je iz revne družine s katoliško vzgojo, vojak v prvi vojni in italijanski ujetnik. V tobačni tovarni je postal krščanski socia-

list, na Ježici pa je pel v cerkvenem zboru in imel stike s Kocjanom Zatljem iz Savelj, bratom Urške Zatljeve. Bil je aktiven v sindikatu, rad je mnogo čital in imel stike s komunisti v tovarni. Z njimi se je povezoval Tone Tomšič, ki je Tomcu leta 1929 sporočil, da je sprejet v partijo. Kumar in Tomc se dalj časa nista odkrila drug drugemu, čeprav sta se pogosto shajala in komentirala dnevno časopisje.

Stiki med Kumarjem, Tomcem, Kocjanom in Urško Zatljevo so se vedno bolj utrjevali, ker je Urška pogosto obiskovala delavski oder in precej čitala. Urška je imela v Ljubljani službo in je hodila k Zihlerovi mami na kosilo. Tam se je srečala z Borisom Zihlerom, študentom članom partije, ki jo je vedno bolj povezoval v delavsko gibanje. Boris Zihler ji je leta 1931 sporočil, da je sprejeta v partijo. Andrej Kumar in Ivan Tomc sta po daljšem času ugotovila sorodnost stališč in mišljenja in tako postala prva komunisti na Ježici.

Boris Zihler pripoveduje: »Lahko rečem, da je bilo leto 1931 leto obnavljanja partijskih zvez v industriji in na univerzi. Včasih nam je pomagalo naključje. Tako sem po naključju spoznal komunisti Kocjana in Urško Zatljevo v Savljah. Kocjan je delal v Polakovih usnjarni in me je povezal s Francetom Černetom-Klemenom, ki je bil v tobačni tovarni, z Ivanom Tomcem in pa s stricem Markom Andrejem Kumarjem z Ježice. Povezovali smo se potemtakem po podjetjih, hkrati pa tudi z drugimi kraji. Savelska zveza, ki nas je povezovala z Zalogom, je bila sploh zelo pomembna.

Poleti 1931 sem v Savlji peljal Borisa Kidriča, da smo se pri Zatljevih domenili za ciklostilno tehniko. V njej je že v

začetku leta 1932 izšla prva številka ilegalnega časopisa »Rdeči prapor«. Podobno navaja Boris Zihler v prispevku »Ob prazniku slovenskega narodnega tiska.«

O delu na Ježici pripoveduje tudi Andrej Kumar, ki med drugim pravi, da so že v začetku 1930. leta organizirali prvo celico, v kateri so bili Urška Zatlje iz Savelj, Ivan Tomc, Boris Zihler in on. Potem so ustanovili še nekakšno mladinsko celico, v kateri so bili Matija Udvarc, Nace Pečar in Lojze Jernejc. Dalje navaja, da so zgradili bunker za tehniko, ki je začela obratovati leta 1931. Zelo podrobno opisuje delo in zveze te tehnike, ki je delala do leta 1937.

Kumar Andrej se datumov o začetku dela celice in ciklostilne tehnike ne spominja točno. Bunker – skrivališče za ciklostilno tehniko je zgradil Andrej skupaj z ženo. Ciklostil so sami izdelali, pri razmnoževanju pa sta na začetku pomagala Boris Zihler in Vesna Stranič – Zdenka Kidričeva.

Andrej Kumar se je kmalu po prihodu na Ježico, še posebej pa po 6. januarski diktaturi vse močneje povezoval z vaščani. Tako se je spoznal tudi z Andrejčkovim Francetom samim ježenskega župana Janeza Saverja. Župan je bil pristaša SLS in je še ostal na oblasti kljub diktaturi, vse do leta 1933 ko so bile nove občinske volitve. Takrat je bil izvoljen za župana Ivan Ramovž, gostilničar iz Stožic pristaša JNS. Kumar se je pogosto pogovarjal z Andrejčkovim Francetom, ki se je takrat zelo bal ukrepov JNS, da bi ga zaprli ali celo internirali. Slovenska ljudska stranka je bila v hudi opoziciji z Živkovičevim režimom, ki je med drugim dr. Antona Korošca interniral v Vrnjačko Banjo v Srbiji, da bi ga otrgal in izoliral od

stranke. Vse to je bilo bolj navidezno. Dr. Anton Korošec in SLS je konec leta 1932 na takratni teror izdala »Slovensko deklaracijo«, znano tudi pod imenom »slovenske punkcije«. Slovenska deklaracija je v svojih točkah postavila zahtevo po zedinjenju slovenskega naroda, razkosanega med štiri države: Jugoslavijo, Avstrijo, Italijo in Madžarsko v eno politično enoto. Zato je dolžnost slovenskega naroda, ki živi v Jugoslaviji, da to idejo uresniči. Ta zahteva naj bi bila privlačna sila za vse Slovence, ki žive v sosednih državah. To naj bi bila naloga Jugoslavije, ki je prenehala biti SHS (kraljevina Srbov Hrvatov in Slovencev). Jugoslavija bi morala po deklaraciji izbojevati za slovenski narod samostojnost, njegovo narodno individualnost, gospodarsko, kulturno in politično svobodo pa tudi varovati življenjske interese, zlasti kmečkih in delavskih slojev, z ustreznimi socialno zakonodajo. V deklaraciji je bilo tudi rečeno, da morajo Slovenci, Hrvati in Srbi, na podlagi sporazuma in demokracije urediti državo enakopravnih enot, izmed katerih naj bi bila Slovenija, enaka med njimi. Znano je, da je Slovenija postala Dravska banovina. Vse to je na ljubljanskem Posavju precej močno odmevalo, zlasti pa tudi »Senčurski dogodki« pri Kranju, ki so jih organizirali tamkajšnji kmetje proti stari dr. Korošca in SLS, v letu 1932 proti zatiranju slovenske besede, gospodarstva in socialnemu izkoriščanju.

Pravi dogodki so tvorili vsebino pogovorov med Andrejem Kumarjem in mladim Francetom Severjem zagrimenim klerikalcem in protikomunistom. Kot protest proti diktaturi so pristaši SLS tudi na Posavju nosili zelene kravate. Ker ni bila dovoljena slovenska zastava, so ježenski Koroščevi pristaši na savskem mostu na granitne sohe v začetku mosta na krogle naslikali slovenske zastave, žandarmerija je vneto iskala storilce, vendar jih ni odkrila.